

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра педагогічної та вікової психології

проф. С. В. [signature]
Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№4116102019

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ ТА
АДАПТАЦІЯ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

підготовки бакалавра

спеціальності 053 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Психологічний супровід в кризових ситуаціях та адаптація в особливих умовах» підготовки бакалавра, галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальності Психологія, за освітньо-професійною програмою Психологія.

Розробник: Кордунова Н. О., доцент, кандидат психологічних наук, доцент.

Рецензент: Мельник А. П. доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 1 від 30.08. 2019 р.

Завідувач кафедри:

Гошовський Я. О.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету _____

протокол № 1 від 04. 09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____

Іванашко О. Є.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни за навчальним планом 2019 року
Денна форма навчання	Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки Спеціальність Психологія Освітньо-професійна програма Психологія Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 180 / 6		Рік навчання <u> 3 </u>
		Семестр <u> 5-ий </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 24 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 20 </u> год.
		Лабораторні <u> 20 </u> год.
	Індивідуальні <u> 0 </u> год.	
Самостійна робота <u> 108 </u> год.		
Консультації <u> 8 </u> год.	Форма контролю: залік	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки Спеціальність Психологія Освітньо-професійна програма Психологія Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 180 / 6		Рік навчання <u> 3 </u>
		Семестр <u> 6-ий </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 26 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 24 </u> год.
		Лабораторні <u> 24 </u> год.
	Індивідуальні <u> 0 </u> год.	
Самостійна робота <u> 84 </u> год.		
Консультації <u> 22 </u> год.	Форма контролю: залік	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки Спеціальність Психологія Освітньо-професійна програма Психологія Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 3-ий </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u> 8 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 6 </u> год.
		Лабораторні <u> 6 </u> год.
		Індивідуальні <u> 0 </u> год.
	Самостійна робота <u> 86 </u> год.	
	Консультації <u> 14 </u> год.	
	Форма контролю: залік	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Даний курс спрямований на отримання студентами поглиблених знань, умінь і навиків в галузі психологічних аспектів кризових ситуацій та адаптації в особливих умовах відповідно до сучасних наукових уявлень. Наявність таких знань і навиків складає важливу умову для кваліфікаційного вирішення фахівцем-психологом широкого спектру завдань в різних напружених, кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах надання психологічної допомоги учасникам.

Метою курсу є підготовка студентів до практичної роботи з людьми в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

загальнопрофесійні компетенції:

- глибокі знання та розуміння сучасних уявлень про принципи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах.
- здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, інформаційні технології у роботі з особами, які знаходяться в кризових ситуаціях;

- професійні цінності: практика пов'язана з професійною діяльністю психолога; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків в сфері професійної діяльності.

компетентності у сфері корекційно-психологічної діяльності:

- уміння проектувати індивідуальні маршрути розвитку, освіти, соціальної адаптації та інтеграції осіб, які опинилися у кризових ситуаціях;
- здатність до забезпечення міждисциплінарної взаємодії за умови вирішення актуальних корекційно-психологічних завдань.

компетентності у сфері діагностико-аналітичної і консультативної діяльності:

- здатність до психолого-педагогічного вивчення осіб, які знаходяться у кризових ситуаціях, прогнозування їхніх потреб у корекційно-педагогічних, спеціальних психологічних, медичних та соціальних послугах;

- уміння консультивати осіб, які опинилися у кризових ситуаціях з питань адаптації, організації і реалізації індивідуальних психолого-педагогічних програм, оптимізації соціально-середовищних умов життєдіяльності;

компетентності у сфері організаційно-управлінської діяльності (лідерство, менеджмент та командна робота):

- здатність працювати з окремими людьми та командами з метою сприяння високоякісному комплексному супроводу особистості, яка знаходиться у кризовій ситуації;

- здатність до організації корекційно-психологічного процесу адаптації в особливих умовах та до умов життя.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(денна форма навчання)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Консульт.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовний модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 1. Людина в екстремальних умовах буття: механізми особистісної активності та способи управління поведінкою	21	2	2	2	1	14	-
Тема 2. Адаптація людини до екстремальних умов	21	2	2	2	1	14	-
Тема 3. Специфічні прояви екстремальної поведінки та адаптації в особливих умовах	27	4	4	4	1	14	-
Тема 4. Екстремальний досвід та його подолання як «перехідний» етап життєвого шляху людини	21	4	2	2	1	12	-
Разом за модулем 1	90	12	10	10	4	54	-
Змістовний модуль 2. Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 5. Вплив екстремальних явищ і ситуацій на свідомість особистості	23	4	2	2	1	14	-
Тема 6. Соціально-психологічні проблеми постчорнобильської ситуації	21	2	2	2	1	14	-
Тема 7. Проблема адаптації людини до діяльності в особливих професійних умовах	25	4	4	2	1	14	-
Тема 8. Саморегуляція та самопрограмування як способи розкриття потенціалу життєтворчої активності людини	21	2	2	4	1	12	-

Разом за модулем 2	90	12	10	10	4	54	-
Усього годин:	180	24	20	20	8	108	-

(заочна форма навчання)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Консульт.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовний модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 1. Людина в екстремальних умовах буття: механізми особистісної активності та способи управління поведінкою	21	2	2	2	3	12	-
Тема 2. Адаптація людини до екстремальних умов	21	2	2	4	3	10	-
Тема 3. Специфічні прояви екстремальної поведінки та адаптації в особливих умовах	25	4	4	4	3	10	-
Тема 4. Екстремальний досвід та його подолання як «перехідний» етап життєвого шляху людини	25	4	4	4	3	10	-
Разом за модулем 1	92	12	12	14	12	42	-
Змістовний модуль 2. Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 5. Вплив екстремальних явищ і ситуацій на свідомість особистості	24	4	4	2	2	12	-
Тема 6. Соціально-психологічні проблеми постчорнобильської ситуації	20	4	2	2	2	10	-
Тема 7. Проблема адаптації людини до діяльності в особливих професійних умовах	23	4	4	2	3	10	-
Тема 8. Саморегуляція та самопрограмування як способи розкриття	21	2	2	4	3	10	-

потенціалу життєтворчої активності людини							
Разом за модулем 2	88	14	12	10	10	42	-
Усього годин:	180	26	24	24	22	84	

(заочна форма навчання- м/с)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Консульт.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовний модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 1. Людина в екстремальних умовах буття: механізми особистісної активності та способи управління поведінкою	13	1			2	10	-
Тема 2. Адаптація людини до екстремальних умов	19	1	2	2	2	12	-
Тема 3. Специфічні прояви екстремальної поведінки та адаптації в особливих умовах	17	1	2		2	12	-
Тема 4. Екстремальний досвід та його подолання як «перехідний» етап життєвого шляху людини	13	1			2	10	-
Разом за модулем 1	62	4	4	2	8	44	-
Змістовний модуль 2. Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах							
Тема 5. Вплив екстремальних явищ і ситуацій на свідомість особистості	12	1			1	10	-
Тема 6. Соціально-психологічні проблеми постчорнобильської ситуації	12	1			1	10	-
Тема 7. Проблема адаптації людини до діяльності в особливих професійних умовах	19	1	2	2	2	12	-

Тема 8. Саморегуляція та самопрограмування як способи розкриття потенціалу життєтворчої активності людини	15	1		2	2	10	-
Разом за модулем 2	58	4	2	4	6	42	-
Усього годин:	120	8	6	6	14	86	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ (денна форма навчання)

№ п/п	Тема	Кількість годин
Змістовний модуль 1.		
Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах		
1	Екстремальна ситуація, надзвичайна ситуація, криза: визначення та класифікація.	14
2	Психологія тероризму.	14
3	Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в кризових та надзвичайних ситуаціях.	14
4	Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад.	12
Разом за модулем 1		54
Змістовний модуль 2.		
Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах		
5	Загальні підходи до психотерапії посттравматичного стресового розладу.	14
6	Перша допомога в ситуації втрати.	14
7	Особливості суїцидальної поведінки.	14
8	Вторинна травма.	12
Разом за модулем 2		54
	Усього годин:	108

(заочна форма навчання)

№ п/п	Тема	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах	
1	Екстремальна ситуація, надзвичайна ситуація, криза: визначення та класифікація.	12
2	Психологія тероризму.	10
3	Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в кризових та надзвичайних ситуаціях.	10
4	Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад.	10
Разом за модулем 1		42
	Змістовний модуль 2. Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах	
5	Загальні підходи до психотерапії посттравматичного стресового розладу.	12
6	Перша допомога в ситуації втрати.	10
7	Особливості суїцидальної поведінки.	10
8	Вторинна травма.	10
Разом за модулем 2		42
	Усього годин:	84

(заочна форма навчання - м/с)

№ п/п	Тема	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Теоретичні та організаційні аспекти психологічного супроводу в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах	
1	Екстремальна ситуація, надзвичайна ситуація, криза: визначення та класифікація.	10
2	Психологія тероризму.	12
3	Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в кризових та надзвичайних ситуаціях.	12
4	Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад.	10

Разом за модулем 1		44
	Змістовний модуль 2. Загальні методичні підходи надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях та адаптації в особливих умовах	
5	Загальні підходи до психотерапії посттравматичного стресового розладу.	10
6	Перша допомога в ситуації втрати.	10
7	Особливості суїцидальної поведінки.	12
8	Вторинна травма.	10
Разом за модулем 2		42
	Усього годин:	86

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання передбачає ґрунтовне опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел та додаткової літератури з теми, яка обирається студентом.

Індивідуальні завдання студенти виконують на основі знань, умінь та навичок, здобутих під час лекцій, практичних, лабораторних занять та самостійної роботи, що охоплює зміст навчального курсу.

Враховуючи специфіку цього курсу, кожен студент має виконати такі індивідуальні завдання:

1. Скласти глосарій понять і термінів з курсу.
2. Підібрати методики для проведення досліджень.
3. Підготувати доповідь, реферат (10-15 друкованих сторінок).

Орієнтовна схема реферативного повідомлення:

1. Загальна характеристика досліджуваної проблеми.
2. Аналіз історії проблеми та ступінь її розробленості.
3. Основні питання, яким приділяють увагу дослідники.
4. Висновки та оцінка студентом досліджуваної проблеми за власними критеріями.
5. Список використаних джерел.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

(денна форма навчання)

Поточний контроль (мах = 40 балів)											Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1										Модуль 2	Модуль 3	
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2					Індз	МКР1	МКР2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	30	30	100

(заочна форма навчання)

Поточний контроль (мах = 40 балів)												Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1										Модуль 2	Модуль 3			
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2						Індз	МКР1	МКР2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	4	4	30	30	100

(заочна форма навчання – м/с)

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1						Модуль 2	Модуль 3			
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2				Індз	МКР1	МКР2
T1		T2		T3						
10		10		20				30	30	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
82-89	Дуже добре	
75-81	Добре	
67-74	Задовільно	
60-66	Достатньо	

1-59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
------	--------------	--

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. Учебник для студентов вузов / Г. С. Абрамова. – Изд. 2-е., испр. и доп. – М. : Академический проект, 2001. – 704 с.
2. Абрамова А. Г. Психологические аспекты одиночества / А. Г. Абрамова, О. Э. Калашникова. – М. : Знание, 1996. – 240 с.
3. Александров А. А. Психогенетика / А. А. Александров. – СПб. : Питер, 2006. – 192 с.
4. Баттерворт Дж. Принципы психологии развития / Дж. Баттерворт, М. Харрис. – М. : Когито-Центр, 2000. – 350 с.
5. Варбан Є. О. Життєва криза: поняття, концепції та прояви / Є. О. Варбан // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 10. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – С. 120–133.
6. Варбан Є. О. Стратегії і прийоми психологічного подолання життєвих криз особистості / Є. О. Варбан // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 8. – С. 7–9; № 9. – С. 12–14.
7. Василюк Ф. Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 200 с.
8. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – 3-тє вид. – К. : Каравела, 2012. – 344 с.
9. Гошовський Я. Ресоціалізація депривованої особистості : [монографія] / Ярослав Гошовський. – Дрогобич : Коло, 2008. – 480 с.
10. Дзюба Т. М. Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник / Т. М. Дзюба, О. Г. Коваленко; за ред. В. Ф. Моргуна. – К. : Видавничий дім «Слово», 2013. – 264 с.
11. Довгань О. Специфіка кризи особистості в юнацькому віці / О. Довгань // Психологія і суспільство. – 2004. – № 2. – С. 144–150.
12. Жедунова Л. Г. Личностный кризис и образ мира (субъективная реальность кризиса) : [монографія] / Л. Г. Жедунова. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2009. – 135 с.
13. Життєві кризи особистості. – Діти і молодь у кризовому суспільстві : технологія допомоги і підтримки : [метод. рекоменд. / упорядник М. Твардовська]. – К. : ІЗМН, 1998. – 278 с.
14. Життєві кризи особистості : наук. метод. посіб. : у 2 ч. / Ін-т змісту і методів навчання; В. М. Доній, Г. М. Несек, Л. В. Сохань [та ін.]. – К. : ІЗМН 1998. – Ч. 1 : Психологія життєвих криз особистості. – 356 с.
15. Захаров А. И. Ребёнок до рождения и психотерапия последствий психических травм / А. И. Захаров. – СПб. : Союз, 2008. – 244 с.
16. Злобіна О. Г. Суспільна криза і життєві стратегії особистості / О. Г. Злобіна, В. О. Тихонович. – К. : Стислос, 2001. – 238 с.
17. Капрара Дж. Психология личности / Дж. Капрара, Д. Сервон. – СПб. : Питер, 2003. – 246 с.
18. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса / Л. А. Китаев-Смык. – М. : Наука, 1983. – 368 с.

19. Ковалёва Г. В. Психология хандры, или выход есть / Г. В. Ковалёва. – М. : АСТ – ПРЕСС КНИГА, 2008. – 288 с.
20. Козлов В. В. Работа з кризисной личностью / В. В. Козлов. – М. : Изд. Института психотерапии, 2003. – 301 с.
21. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб. : Изд. «Питер», 2001. – 992 с. : (Серия «Мастера психологии»).
22. Крукович Е. И. Кризисное вмешательство / Е. И. Крукович. – Минск : ЕГУ, 2003. – 91 с.
23. Кордунова Н. О. Психологічний супровід в кризових ситуаціях та екстремальних умовах: методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 60 с.
24. Луппо С. Є. Психологія екстремальних та кризових ситуацій: навч. посіб. / С. Є. Луппо. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ – друк», 2010. – 96 с.
25. Максимов М. Как преодолевать кризисы / М. Максимов // Физкультура и спорт. – 2009. – № 10. – С. 54–59.
26. Малкина - Пых И. Г. Возрастные кризисы взрослости : Справочник практического психолога / И. Г. Малкина-Пых. – М. : ЭКСМО, 2005. – 416 с.
27. Миллер С. Психология развития : методы исследования / С. Миллер. – СПб. : Питер, 2002. – 464 с.
28. Мухина В. С. Возрастная психология : феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 432 с.
29. Особистісні кризи студентського віку : Зб. наук. статей / За ред. Т. М. Титаренко. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 110 с.
30. Поливанова К. Н. Психология возрастных кризисов / К. Н. Поливанова. – М. : АКАДЕМИЯ, 2000. – 184 с.
31. Поліщук В. Вікові кризи у психічному розвитку особистості / В. Поліщук // Психологія. Збірник наукових праць НПУ імені М. П. Драгоманова. – Випуск 1 (8), 2000. – С. 126–130.
32. Поліщук В. М. Криза 7 років: феноменологія, проблеми / В. М. Поліщук. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 118 с.
33. Поліщук В. М. Криза 13 років : феноменологія, проблеми : [монографія] / В. М. Поліщук. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 187 с.
34. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченков. – М. : АСТ, 2001. – 560 с.
35. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Титаренко Т. М. – К. : Агропромвидав України, 1998. – 348 с.
36. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : «ПРАЙМ - ЕВРОЗНАК», 2005. – 416 с.
37. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение / А. А. Реан. – М. : АСТ; СПб. : «ПРАЙМ - ЕВРОЗНАК», 2007. – 407 с.
38. Регуш Л. А. Проблемы психического развития и их предупреждение (от рождения до пожилого возраста) / Л. А. Регуш. – СПб. : Речь, 2006. – 320 с.
39. Ромек В. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / В. Г. Ромек, В. А. Которович, Е. И. Крукович. – СПб. : Речь, 2005. – 256 с.
40. Тарабрина Н. В. Практикум по психологии посттравматического стресса / Н. В. Тарабрина. – СПб. : Питер, 2001. – 272 с.

41. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 176 с.
42. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: Соціальна необхідність та безпека / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – К. : Марич, 2009. – 76 с.
43. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування / Т. М. Титаренко. – К. : Главник, 2004. – 96 с.
44. Хухлаева О. В. Психология развития : молодость, зрелость, старость / О. В. Хухлаева. – М. : Издательский Центр «Академия», 2006. – 286 с.
45. Швалб Ю. М. Одиночество : социально–психологические проблемы / Ю. М. Швалб, О. В. Данчева. – К. : Знание, 1991. – 184 с.
46. Юрьева Л. Н. Кризисные состояния: [монография] / Л. Н. Юрьева. – Днепропетровск : Арт–пресс, 1998. – 156 с.
47. Яворская Ж. Х. Кризис подросткового возраста / Ж. Х. Яворская // Проблемы психического развития современного школьника / Под ред. В. В. Агеева. – Алматы : Престиж, 2003. – С. 120–124.

Додаткова:

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 229 с.
2. Александров Е. О. Взорванный мозг. Посттравматическое стрессовое расстройство. Клиника и лечение / Е. О. Александров. – Новосибирск: Сибуиздат, 2001. – 160 с.
3. Анциферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 1994. – Т.15. – №1. – С. 3–18.
4. Апчел В. Я. Стресс и стрессоустойчивость человека / В. Я. Апчел, В. Н. Цыган. – СПб. : ВМедА, 1999. – 86 с.
5. Беляева В. В. Суицидальное поведение лиц, инфицированных ВИЧ / В. В. Беляева, Е. В. Ручкина, В. В. Покровский // Терапевтический журнал. – 2009. – Т. 43. – № 4. – С. 18–26.
6. Бердяев Н. Самоубийство / Н. Бердяев. – М. : Наука, 1992. – 166 с.
7. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика / А. Ф. Бондаренко. – К. : Укртехпресс, 1997. – 215 с.
8. Дзюба Т. М. Криза в сучасному вимірі життєвого шляху особистості / Т. М. Дзюба // Кризи життєвого простору особистості, сім'ї та соціальних інституцій: матеріали Всеукр. наук. – практ. конф. з міжнародн. участю // Полтава, 15–17 лютого, 2013 р. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2013. – С. 51–60.
9. Дюркгейм Э. Самоубийство / Э. Дюркгейм. – М. : Медицина, 1994. – 128 с.
10. Калшед Д. Внутренний мир травмы / Д. Калшед. – М. : Академический проект, 2001. – 305 с.
11. Колодзин Б. Как жить после психической травмы / Б. Колодзин. – М. : Медицина, 1992. – 95 с.
12. Кордунова Н. О. Геронтопсихологія: матеріали для проведення психодіагностичного дослідження з людьми похилого віку. Методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять / Наталія Олександрівна Кордунова. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 140 с.

13. Кордунова Н. О. Психологічний супровід в кризових ситуаціях та екстремальних умовах: методичні рекомендації до самостійної роботи / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 53 с.
14. Кордунова Н. О. Психологічний супровід в кризових ситуаціях та екстремальних умовах: методичні рекомендації до індивідуальних завдань / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 48 с.
15. Магомед-Эминов М. Ш. Личность и экстремальная жизненная ситуация / М. Ш. Магомед-Эминов // Вестник МГУ. – Сер.14. Психология. – 1996. – Т.17. – №1. – С. 26 – 35.
16. Маклаков А. Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях / А. Г. Маклаков // Психологический журнал. – 2001. – Т.22. – №1. – С. 16–24.
17. Марищук В. Л. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса / В. Л. Марищук, В. И. Евдокимов. – СПб. : Издательский Дом "Сентябрь", 2001. – 260 с.
18. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб. : Гармония, 2001. – 105 с.
19. Мовчан М. М. Самотність як феномен буття особистості : [монографія] / М. М. Мовчан. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. – 265 с.
20. Никифоров Г. С. Проблемы профессионального здоровья: исторический аспект / Г. С. Никифоров, Л. И. Августова // Психология здоровья: Учебник для вузов / Под ред. Г. С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2003. – С. 481–507.
21. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 469 с.
22. Полукордене К. О. Психологические кризисы и их преодоление / К. О. Полукордене; Пер. с литовского В. Тюленевой. – Вильнюс, 2006. – 63 с.
23. Психология старости и старения: Хрестоматия / Сост. О. В. Краснова, А. Г. Лидерс. – М. : Академия, 2003. – 460 с.
24. Пуховский Н. Н. Психопатологические последствия чрезвычайных ситуаций / Н. Н. Пуховский. – М. : Академический проект, 2000. – 286с.
25. Пушкарев А. Л. Посттравматическое стрессовое расстройство: диагностика, психофармакотерапия, психотерапия / А. Л. Пушкарев, В. А. Доморацкий, Е. Г. Гордеева. – М. : Издательство Института психотерапии, 2000. – 128с.
26. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. Райс. – СПб. : Питер, 2000. – 320 с.
27. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.
28. Самоукина Н. В. Женское одиночество: полноценная жизнь или страдание? / Н. В. Самоукина. – М. : ООО «Издательство Астрель», 2004. – 252 с.
29. Соловьёв И. В. Посттравматический стрессовый синдром: причины, условия, последствия. Оказание психологической помощи и психореабилитация / И. В. Соловьёв. – М. : Медицина, 2000. – 111 с.
30. Титаренко Т. М. Испытание кризисом: Одиссея преодоления / Т. М. Титаренко. – К. : Изд. 2-е, испр. – М. : «Когито-Центр», 2010. – 304 с.
31. Шагивалеева Г. Р. Одиночество и особенности его переживания студентами: [монография] / Г. Р. Шагивалеева. – Елабуга : Изд. ОАО «Алмедиа», 2007. – 157 с.
32. Эриксон Э. Восемь возрастов человека / Э. Эриксон // Детство и общество. – Изд. 2-е, пер. и доп. / Пер. Алексеева А. А. – СПб. : Речь, 2002. – С. 235–259.

9. Перелік питань до заліку

1. У чому відмінності надзвичайної, екстремальної і кризової ситуацій?
2. Назвіть групи суб'єктів екстремальної ситуації.
3. Що є предметом вивчення психології екстремальних ситуацій?
4. Які бувають надзвичайні ситуації?
5. Дайте визначення що таке екстремальна ситуація.
6. Дайте визначення, що таке надзвичайна ситуація.
7. Типи та види екстремалій.
8. Що таке криза?
9. Види криз та їх характеристика.
10. Що таке кризова ситуація?
11. Екстремальні ситуації як каталізатор людських взаємин.
12. Соціально-психологічна безпека людини у період кризи.
13. Типи ставлення людини до кризи.
14. Охарактеризуйте психогенні розлади, спостережувані під час і після екстремальних ситуацій.
15. Проаналізуйте основні чинники, що впливають на розвиток і компенсацію психічних розладів при надзвичайних ситуаціях.
16. У чому полягає психологічний зміст тероризму?
17. Надання психологічної допомоги жертві після пережитого терору.
18. Дайте характеристику поняття «адаптація».
19. За допомогою яких чинників здійснюється адаптація особистості до екстремальної ситуації.
20. Які компоненти містяться в структурі адаптивних реакцій?
21. Які головні механізми активізують адаптаційну систему особистості?
22. Види, механізми, стадії стресу.
23. Основні правила надання екстреної психологічної допомоги.
24. Поняття про агресію, допомога при агресії .
25. Поняття про страх та його види.
26. Причини виникнення тривоги у кризовій ситуації.
27. Моделі поведінки людини у кризових ситуаціях.
28. Психологічна допомога в екстремальній ситуації.
29. Психологічна готовність людей до надзвичайних ситуацій.
30. Поняття про екстрену психологічну допомогу.
31. Основні завдання психолога при наданні екстреної психологічної допомоги.
32. Якими індивідуальними чинниками зумовлюється феноменологічна картина синдрому адаптації?
33. Яку роль відіграють зміни у психічній діяльності в процесі адаптації до екстремального стресу?
34. Проблема адаптації людини до діяльності в кризовій ситуації.
35. Паніка та правила поведінки під час кризової ситуації.
36. Патологічні порушення вольової регуляції людини.
37. Поняття про психічну травму.
38. Характеристика травматичної стресової ситуації.
39. Стадії розвитку та наслідки стресу.

40. Горе як реакція людини на втрату.
41. Етапи переживання втрати.
42. Феноменологія суїциду.
43. Види суїцидів.
44. Суїцид як деструктивний вихід із кризи.
45. Способи роботи з особами схильними до суїциду.
46. Проаналізуйте можливі мотиви суїцидальної поведінки.
47. Проаналізуйте особливості суїцидальної поведінки дітей, підлітків і літніх людей.
48. Вплив екстремальних явищ і ситуацій на свідомість особистості.
49. Різновиди екологічних криз.
50. Різновиди екологічних катастроф.
51. Дайте характеристику «вторинного травматичного стресу».
52. Проаналізуйте основні чинники, які сприяють виникненню «синдрому вигорання» у психотерапевта.
53. Визначте характер взаємозв'язку між емоційним виснаженням і синдромом вигорання у психолога.
54. Синдром вигорання і вторинний травматичний стрес.
55. Фактори вигорання.
56. Стадії синдрому вигорання.
57. Ознаки та симптоми вторинної травми.
58. Професійне здоров'я особистості в екстремальних умовах.
59. Професійна деформація особистості в екстремальних умовах.
60. Психологічна допомога особистості в переживанні втрати.